AB GÖZLEM MİSYONU AZERBAYCAN ERMENİSTAN ARASINDAKİ BARIŞINA KATKI SAĞLAYABİLİR Mİ?

Tutku DİLAVER

Analist

Analiz No : 2022 / 27

02.11.2022

2020 yılında Karabağın özgürleştirilmesi için Azerbaycanın düzenlediği operasyonlar sonrası bölgede güvenliğin yeniden tesis edilebilmesi konusu güncelliğini korumaya devam ediyor. Rusyanın bölgeye gönderdiği barış koruma misyonu Karabağ ve Laçın bölgesindeki görevine devam ediyor. Öte yandan Türkiyenin, Rusyayla ortak olarak yürüttüğü gözlem görevi için Azerbaycan tezkeresinin uzatılması konusu TBMM gündemine alındı.[1]

Bilindiği üzere, Eylül ayında Azerbaycan ve Ermenistan arasında meydana gelen çatışmaları müteakiben Ermenistan 22 Eylülde AByi bölgeye sivil bir misyon göndermeye davet etti. Kısa bir süre sonra 6 Ekimde Pragda düzenlenen Avrupa Siyasal Topluluğu zirvesinde Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan, Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev, Fransa Devlet Başkanı Emanuel Macron ve Avrupa Devlet ve Hükûmet Başkanları Konseyi Başkanı Charles Michel bir araya gelerek Ermenistanın bu davetini de içine alan bir dizi konuyu görüştüler. Toplantı neticesinde sınırın Ermenistan tarafına bir izleme misyonu gönderilmesinin kararlaştırıldığı açıklandı.[2] 14 Ekimde AB bölgeye teknik değerlendirme misyonu göndererek bir ön değerlendirme yaptı.[3] Ardından 20 Ekim tarihinde, 2 aylığına misyonun gönderilmesi kararı Joseph Borell tarafından onaylandı.[4] 40 sivilden oluşan izleme heyeti geçtiğimiz hafta itibariyle ilk devriyesini gerçekleştirdi.[5]

ABnin misyon ile ilgili hazırladığı detaylı bilgilendirmeye göre misyonun amacı iki ülke arasında güven inşasını desteklemek ve ABnin her iki tarafla da çalışmasını destekleyecek şekilde raporlama yapmak olarak belirtilmiş. Bu amaçla Misyonun hızlı bir şekilde hayata geçirilebilmesi için Gürcistanda 2008den bu yana görev yapan AB Gözlem Misyonu da Ermenistan ekibine destek verecek. [6]

Gürcistanda 14 yıldır görev yapan izleme misyonu da benzer şekilde karşılıklı güven inşasını amaçlamış olsa da misyonun bu amaca hizmet etmekten çok ayrılıkçı bölgeleri izole ederek sahip oldukları ayrılıkçı politikaları pekiştirdiği yönünde pek çok eleştiri de

mevcut.[7] Ukrayna savaşının başlattığı gergin ortamda dondurulmuş çatışmaların tekrar sıcak çatışmaya dönüşme ihtimali sıklıkla dile getiriliyor. Böylesi bir ihtimal karşısında çatışmaların önlenmesi boyutunda ABnin sınanmışlığı ise oldukça zayıf. Buna ek olarak ABnin ortak güvenlik ve dış politikasında Avrupa dışı misyonlar ve barışa yönelik çalışmalar, Birliğin daha çok normatif yönünü ön plana çıkartıyor. AB, misyonları vasıtasıyla bulunduğu bölgelerde çözüm süreçlerine efektif katkı yapan bir aktör olarak görülmekten ziyade, kendi değerlerinin promosyonu yapan bir aktör olarak değerlendiriliyor.[8]

ABnin misyonlarıyla ilgili eleştiriler AB Gözlem misyonları ile de sınırlı değil. Hatırlanacağı gibi yakın zamanda ABnin kendi sınırlarında Frontex çerçevesinde gerçekleştirdiği yönetim de insani sonuçları nedeniyle insan hakları örgütleri tarafından sıklıkla eleştirilere maruz kalmıştı. Human Rights Watch gibi insan hakları izleme kuruluşları değerlendirmelerinde, ABnin Frontex idaresini üye ülkelerin sınırda gerçekleştirdiği insan hakları ihlallerine sessiz kalınması nedeniyle en başta insani yönden başarısızlık örneği olarak nitelendirmişlerdi.[9] Avrupalı kimliğine karşı tehdit olarak görülen mültecilere karşı üye ülkelerin uyguladığı insani değerlerle çelişen muamelelere sessiz kalınması ABnin Avrupa kimliği dışında kalanlara karşı adil olmadığı yönünde soru işaretleri doğmasına yol açmıştı.

ABnin krizler karşısında pragmatik davrandığı ve bu nedenle kendi değerlerine aykırı şekilde hareket edebildiği şeklindeki eleştiriler, ABnin attığı tüm adımların sorgulanabilir gelmesine neden oluyor. Ukrayna savaşıyla birlikte başta Ukrayna olmak üzere Moldova ve Gürcistanın ABye hızlı başvuruları ve daha sonrasında bu ülkelerin Avrupa ailesinden olarak tanımlanmaları ABnin bu bölgede bir aktör olarak belirdiğine işaret ediyor. Nitekim Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki çatışma çözüm sürecinde Ermenistanın arzusuyla daha aktif bir tutum takınmaya başladıkları görülüyor. Eylül ayında iki ülke arasında meydana gelen çatışmalar sonrasında da AB'nin bölgeye daha fazla müdahil olabilmesi için uygun zeminin ortaya çıktığı görülüyor. Ancak misyonun güven artırıcı hedefinde başka örneklerde olduğu şekilde dışlayıcı davranılması, sorunun özüne uymayan politikalar güdülmesi ya da Avrupa ailesinden gördüğü Ermenistanın lehine tarafgir bir tutum içerisine girmesi ihtimali Ermenistan-Azerbaycan yakınlaşması sürecine katkıda bulunmak bir yana zarar verebilir gibi görünüyor.

[1] Azerbaycan tezkeresi TBMM Başkanlığına sunuldu, TRT Haber, 20 Ekim 2022, https://www.trthaber.com/haber/gundem/azerbaycan-tezkeresi-tbmm-baskanligina-sunuldu-717492.html.

[2] Statement following quadrilateral meeting between President Aliyev, Prime Minister Pashinyan, President Macron and President Michel, 6 October 2022, Avrupa Konseyi, 7 Ekim 2022, https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/07/statement-following-quadrilateral-meeting-between-president-aliyev-prime-minister-pashinyan-president-macron-and-president-michel-6-october-2022/.

[3] Armenia/Azerbaijan: EU deploys technical assessment mission, AB Azerbaycan Delegasyonu, 14 Ekim 2022, https://www.eeas.europa.eu/eeas/armeniaazerbaijan-eu-deploys-technical-assessment-mission_en?s=217.

[4] Armenia-Azerbaijan: EU sets up monitoring capacity along the international borders, Avrupa Birliği Konseyi, 17 Ekim 2022, https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/17/armenia-azerbaijan-eu-sets-up-monitoring-capacity-along-the-international-borders/.

[5] EU observers start first patrol along conditional Armenia-Azerbaijan border, Report.az, 27 Ekim 2022, https://report.az/en/region/eu-observers-start-first-patrol-along-conditional-armenia-azerbaijan-border/.

[6] Q&A EU Monitoring Capacity to Armenia, EU External Action, 25 Kasım 2022, https://www.eeas.europa.eu/eeas/qa-eu-monitoring-capacity-armenia_en

[7] Detaylı bilgi için bkz: Tutku Dilaver, Bir Sorun Çözücü Olarak Avrupa Birliği: Dağlık Karabağ Çıkmazı Avrasya Dünyası, sayı 2, 2018.

[8] Pernille Rieker and Kristian L. Gjerde, The potential and limits of EU crisis response, içinde edt Roger MacGinty, The potential and limits of EU crisis response (Manchester University Press, 2021)

[9] Frontex Failing to Protect People at EU Borders, Human Rights Watch, 23 Temmuz 2021, https://www.hrw.org/news/2021/06/23/frontex-failing-protect-people-eu-borders

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "AB GÖZLEM MİSYONU AZERBAYCAN ERMENİSTAN ARASINDAKİ BARIŞINA KATKI SAĞLAYABİLİR Mİ?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2022 / 27. Kasım 02. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Analiz/AB-GOZLEM-MISYONU-AZERBAYCAN-ERMENISTAN-ARASINDAKI-BARISINA-KATKI-SAGLAYABILIR-MI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır